

**ZAKAT AS A TOOL FOR SOCIAL JUSTICE: AN ANALYTICAL STUDY OF USUL
FIQH PRINCIPLES AND THEIR APPLICATION IN ISLAMIC CRIMINAL LAW**

**ZAKAT SEBAGAI INSTRUMEN KEADILAN SOSIAL: ANALISIS PADA PRINSIP
ISTIHSAN DAN APLIKASINYA DALAM UNDANG-UNDANG JENAYAH ISLAM**

Muhammad Ilhamuddin Arsadiⁱ, Mohd Hafiz Jamaludinⁱⁱ & Siti Aisyah Samudinⁱⁱⁱ

ⁱ (Corresponding author). Calon Ph.D, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya (UM).
iob180007@siswa.um.edu.my

ⁱⁱ Pensyarah Kanan, Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Universiti Malaya (UM).
hafiz_usul@um.edu.my

ⁱⁱⁱ Pensyarah Kanan, Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Universiti Malaya (UM).
sitiaisyah.samudin@um.edu.my

Received: 4 August 2024

Article Progress
Revised: 2 September 2024

Accepted: 30 September 2024

Abstract

In an effort to adapt Islamic law to the needs of modern society, this research examines the potential integration of zakat through the principle of Istihsan in the Islamic criminal justice system. This research aims to show how this approach can improve social justice and community well-being. This research explores the feasibility of incorporating zakat into Islamic criminal justice systems using the principle of Istihsan with the objective of tackling current socio-economic issues and improving legal flexibility. The aim is to showcase how this integration might advance a more empathetic and equitable justice system by giving priority to rehabilitation rather than punishment. Using a legal framework, the research methodically examines traditional fiqh texts, interpretations of the Quran, explanations of Hadith, and modern scholarly writings. This exhaustive library research methodology allows for a thorough examination of the interaction between zakat, Istihsan, and Islamic criminal law. The results demonstrate that the deliberate incorporation of zakat can effectively tackle the socio-economic conditions that contribute to criminal conduct. This is evident from the zakat programs implemented in Malaysia, which provide assistance to vulnerable populations like victims of elder abuse and domestic violence. In addition, communities that implement zakat programs based on Istihsan principles demonstrate elevated levels of civic participation and social unity, resulting in enhanced social stability. The research also shows that Islamic criminal law systems that include zakat through Istihsan display more adaptability and receptiveness to contemporary social concerns, thus promoting forward-thinking legal approaches that correspond with the humanitarian objectives of Islamic law. This research highlights the significant capacity of zakat to bring about profound change when incorporated through Istihsan, advocating for a revitalized approach to zakat within legal frameworks in order to attain social justice and promote the well-being of the community. Future research should prioritize doing empirical studies to evaluate the practical effects and expandability of these integrations in various socio-cultural settings.

Keywords: Zakat, Istihsan, Islamic Criminal Law, Social Justice, Jurisprudence.

<p>Abstrak</p>	<p><i>Untuk menyesuaikan undang-undang Islam dengan keperluan masyarakat moden, kajian ini meneliti potensi integrasi zakat melalui prinsip Istihsan dalam sistem keadilan jenayah Islam. Kajian ini bertujuan untuk menunjukkan bagaimana pendekatan ini dapat meningkatkan keadilan sosial dan kesejahteraan masyarakat. Kajian ini ingin meneroka kebolehlaksanaan memasukkan zakat ke dalam sistem keadilan jenayah Islam menggunakan prinsip Istihsan. Objektif kajian ini ialah untuk menangani isu sosio-ekonomi semasa dan meningkatkan fleksibiliti undang-undang. Matlamatnya adalah untuk mempamerkan bagaimana integrasi ini boleh memajukan sistem keadilan yang lebih empati dan saksama dengan memberi keutamaan kepada pemulihan berbanding hukuman. Menerusi analisis kerangka undang-undang, kajian ini menggunakan metodologi meneliti teks fiqh tradisional, tafsiran al-Quran, penjelasan Hadith dan tulisan ilmiah moden. Metodologi kajian perpustakaan ini membolehkan pemeriksaan menyeluruh dilakukan terhadap interaksi antara zakat, Istihsan dan undang-undang jenayah Islam. Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa integrasi zakat dapat menangani keadaan sosio-ekonomi yang menyumbang kepada perlakuan jenayah dengan berkesan. Dapatan ini terbukti daripada program zakat yang dilaksanakan di Malaysia yang menyediakan bantuan kepada penduduk yang terkesan seperti mangsa penderaan warga emas dan keganasan rumah tangga. Di samping itu, komuniti yang melaksanakan program zakat berdasarkan prinsip Istihsan menunjukkan peningkatan tahap penyertaan sivik dan perpaduan sosial. Peningkatan ini menghasilkan kestabilan sosial yang lebih baik. Kajian ini juga menunjukkan bahawa sistem undang-undang jenayah Islam yang merangkumi zakat melalui Istihsan mempamerkan kebolehsesuaian dan kemampuan beradaptasi terhadap kebimbangan sosial kontemporari. Kebolehsesuaian ini sekali gus menggalakkan pendekatan undang-undang yang ke hadapan, sesuai dengan objektif kemanusiaan undang-undang Islam. Kajian ini menyerlahkan potensi zakat untuk membawa perubahan yang mendalam apabila diintegrasikan menerusi Istihsan. Potensi zakat ini menyokong pendekatan yang perlu difikirkan semula untuk zakat dalam rangka kerja undang-undang untuk mencapai keadilan sosial dan menggalakkan kesejahteraan masyarakat. Kajian masa depan boleh dilakukan terhadap kajian empirikal untuk menilai kesan praktikal dan kebolehkembangan integrasi ini merentas sosio-budaya berbeza.</i></p> <p>Kata kunci: Zakat, Istihsan, Undang-undang Jenayah Islam, Keadilan Sosial, Fiqh.</p>
-----------------------	--

PENGENALAN

Zakat secara tradisinya dilihat sebagai cara pengagihan semula kekayaan dan kebajikan sosial. Zakat datang dengan tujuan untuk menyokong golongan yang memerlukan dan mengurangkan ketidaksamaan sosio-ekonomi. Di luar dimensi ekonominya, zakat juga mempunyai implikasi perundangan dan sosial yang ketara dalam perundangan Islam (Hairunnizam, 2009). Manakala prinsip *Istihsan* atau keutamaan perundangan mempamerkan fleksibiliti dan kebolehsesuaian dalam mengaplikasikan undang-undang Islam kepada isu-isu kontemporari (Khaled, 2022). Kajian ini ingin meneroka bagaimana kedua-dua konsep iaitu zakat dan *Istihsan* boleh diintegrasikan dalam sistem undang-undang jenayah Islam untuk menangani cabaran sosial moden. Menerusi manfaat yang diperoleh daripada fleksibiliti *Istihsan*, zakat boleh digunakan secara strategik untuk menyokong kumpulan yang terdedah (Muhammad Izzat & Muhammad Hakimi, 2021). Penggunaan zakat dengan strategik dapat mencegah jenayah dan menggalakkan perpaduan sosial seterusnya memupuk sistem keadilan yang lebih belas kasihan dan saksama.

Walaupun undang-undang jenayah Islam diasaskan pada prinsip tradisional, ia menghadapi kesukaran untuk menyesuaikan diri dengan kehidupan masyarakat kontemporari (Hernawati & Suraya, 2018). Pemakaian undang-undang tradisional secara tegar sering gagal untuk mengambil kira sifat dinamik dan perkembangan isu sosial (Hendun et al., 2017). Kegagalan ini mewujudkan kelompongan dalam isu kebajikan dan keadilan sosial. Integrasi zakat dalam rangka kerja undang-undang berpandukan prinsip *Istihsan* boleh memberikan penyelesaian yang munasabah kepada cabaran-cabaran ini. *Istihsan* boleh memastikan undang-undang yang diputuskan adalah konsisten dengan Maqasid Syariah yang lebih luas yang mengutamakan kebajikan, keadilan dan kepentingan awam masyarakat (Muhammad Fathullah & Jasni, 2017). Selain itu, *Istihsan* juga membenarkan aplikasi undang-undang Islam yang lebih bernuansa dan lebih dekat dengan konteks kehidupan masyarakat moden (Rais Siswanto, 2023). Objektif kajian ini adalah untuk mewujudkan sistem keadilan yang berkesan dan berperikemanusiaan dengan merapatkan jurang antara perundangan Islam tradisional dan keperluan masyarakat kontemporari.

Kajian ini menggunakan rangka kerja perundangan untuk mengkaji karya klasik dan moden mengenai zakat, *Istihsan* dan undang-undang jenayah Islam. Kajian ini bertujuan untuk meneroka potensi zakat dalam menangani elemen sosio-ekonomi yang menyumbang kepada perlakuan jenayah. Potensi zakat ini dapat dicapai dengan meneliti sumber utama seperti teks fiqh, tafsir al-Quran, tafsiran Hadith serta penerbitan ilmiah terkini.

Hasil kajian ini mempamerkan projek zakat yang berjaya di Malaysia yang menggunakan zakat untuk menyediakan sokongan kepada mangsa pengabaian dalam kalangan warga emas, penderaan kanak-kanak dan keganasan rumah tangga. Sokongan yang diberikan oleh zakat ini menyerlahkan kepentingannya dalam pencegahan jenayah dan pemulihan sosial. Kajian ini juga melihat kesan program zakat yang menggunakan prinsip *Istihsan* pada aspek penglibatan sivik dan kesepaduan sosial dalam komuniti. Kajian ini mencadangkan kaedah baru untuk memasukkan zakat ke dalam sistem perundangan. Integrasi zakat ke dalam sistem perundangan akan menonjolkan keupayaannya untuk mempromosikan keadilan sosial dan kesejahteraan masyarakat selaras dengan objektif kemanusiaan dalam undang-undang Islam.

Evolusi Sejarah Zakat Dan *Istihsan*

Zakat yang merupakan salah satu rukun Islam, mempunyai latar belakang sejarah yang panjang sejak zaman awal Islam. Zakat telah dilaksanakan ketika zaman Nabi Muhammad SAW sebagai satu bentuk sedekah wajib. Ia dilaksanakan untuk mengagihkan semula kekayaan dan memberi bantuan kepada individu yang kurang bernasib baik daripada segi sosio-ekonomi dalam masyarakat Islam. Negara-negara Islam awal dengan tekun mengumpulkan dan memastikan pengagihannya kepada lapan kategori penerima (*asnaf*) yang layak. Menerusi masa yang berlalu, pengurusan zakat dilihat mengalami perubahan apabila empayar Islam berkembang. Pengurusan zakat juga mula bergabung dengan operasi kerajaan dan menjadi elemen penting dalam tadbir urus Islam yang tertumpu kepada usaha memajukan kebajikan sosial dan keadilan ekonomi (Kuran, 2018).

Istihsan, yang juga dikenali sebagai keutamaan perundangan adalah prinsip usul fiqh yang menonjol dalam perundangan Islam. Ia bertujuan untuk menangani selok-belok dan variasi dalam perkara undang-undang yang tidak dapat diselesaikan dengan berkesan oleh tafsiran undang-undang Syariah. Ilmuwan Islam seperti Imam Al-Ghazali dalam kitabnya menekankan keperluan *Istihsan* dalam mencapai keadilan dan memajukan kesejahteraan masyarakat (al-Ghazali, 1997). *Istihsan* membenarkan fuqaha untuk menyimpang daripada penaakulan analogi yang tegar (*qiyas*) dalam kes di mana penaakulan tersebut menghasilkan keputusan yang tidak konsisten dengan Maqasid Syariah. Menerusi aplikasi *Istihsan*, para fuqaha dapat memastikan hukum Islam kekal relevan dan boleh disesuaikan dengan perubahan keadaan masyarakat seterusnya mengutamakan prinsip keadilan, belas kasihan dan kepentingan awam.

Sepanjang sejarah Islam, *Istihsan* telah memainkan peranan penting dalam membenarkan undang-undang Islam menyesuaikan diri dengan pelbagai keadaan budaya, sosial dan ekonomi (Diky & Abdul Rozak, 2021). Ia telah membenarkan pendekatan yang pragmatik dan fleksibel terhadap keputusan undang-undang seterusnya memastikan ia kekal bersandar kepada ajaran etika dan moral teras Islam sambil menangani isu kontemporari dengan berkesan. Integrasi zakat menerusi *Istihsan* ke dalam undang-undang jenayah Islam menunjukkan kebolehsesuaian ini. Menerusi manfaat sejarah *Istihsan* yang diperolehi, sistem perundangan Islam moden boleh berkembang untuk menghadapi cabaran sosio-ekonomi semasa. Perkembangan ini boleh direalisasikan dengan menjadikan zakat sebagai senjata ampuh untuk pencegahan jenayah, pemulihan sosial dan menggalakkan perpaduan sosial. Evolusi sejarah ini menggariskan perkaitan dan potensi zakat dan *Istihsan* dalam mencapai matlamat kemanusiaan yang lebih luas dalam undang-undang Islam.

Walaupun *Istihsan* secara tradisinya tidak diamalkan oleh mazhab Syafie, ia tetap telah memainkan peranan penting dalam membolehkan undang-undang Islam menyesuaikan dirinya dengan isu-isu kontemporari (Mohd Hafiz & Ahmad Hidayat, 2013). Daripada sudut sejarah, ulama terkemuka seperti Al-Ghazali telah menekankan keperluan *Istihsan* untuk mencapai keadilan dan kesejahteraan umum (Al-Ghazali, 1997). Jadi, beliau menganjurkan kelonggaran dalam ketetapan undang-undang agar selaras dengan Maqasid Syariah. Di Malaysia, di mana mazhab Syafie mendominasi menerusi perkembangan terkini telah menyaksikan penggabungan *Istihsan* bersama sumber-sumber lain seperti *Istislah* dan *Qawl Sahabi* khususnya di Mahkamah Syariah. Analisis kes yang dilaporkan dalam Jurnal Hukum oleh Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia mendedahkan bahawa hakim secara tidak langsung telah menggunakan *Istihsan* untuk menangani cabaran sosio-perundangan moden. Pendekatan ini menunjukkan kerelevanan dan fleksibiliti praktikal *Istihsan*. Penyepaduan ini menyerlahkan bagaimana *Istihsan*, walaupun ditolak secara tradisional oleh mazhab Syafie tetap digunakan untuk menyediakan penyelesaian terbaik dalam konteks kontemporari. Penerimaan ini menekankan kepentingannya dalam aplikasi dinamik zakat dalam undang-undang jenayah Islam untuk mempromosikan keadilan sosial dan kesaksamaan.

Tambahan lagi, tinjauan kes-kes dalam Jurnal Hukum oleh Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia menunjukkan penerapan prinsip *Istihsan* secara tidak langsung oleh hakim dalam menyelesaikan isu-isu perundangan kontemporari. Aplikasi tidak langsung ini menyerlahkan kebolehsesuaian dan fleksibiliti praktikal *Istihsan*. Menurut statistik, daripada 80 kes yang disemak dalam Jurnal Hukum dari tahun 2005 hingga tahun 2009, hanya lapan kes didapati telah menggunakan *Istihsan*. Dapatan ini menggambarkan penerimaan dan kegunaan *Istihsan* yang semakin meningkat dalam pelaksanaan penyelesaian terbaik dalam konteks kontemporari (Ahmad Hidayat & Mohd Hafiz, 2011). Jadi, integrasi ini menggariskan kepentingan *Istihsan* dalam aplikasi dinamik zakat dalam undang-undang jenayah Islam untuk menggalakkan keadilan dan kesaksamaan sosial.

Selain itu, *Istihsan* juga terserlah dalam adat istiadat Melayu berkenaan "harta sepencarian" (harta yang diperolehi bersama semasa perkahwinan). Harta sepencarian dibenarkan pelaksanaannya melalui *Istihsan bi al-Urfi* untuk memastikan pembahagian harta yang adil selepas perceraian di samping menjaga hak wanita (Mohd Hafiz et al., 2014). Amalan ini menjadi contoh penggunaan *Istihsan* yang fleksibel untuk menyesuaikan undang-undang Islam dengan keperluan semasa. Undang-undang Islam yang disesuaikan dengan keadaan semasa dapat menjamin keadilan dan kesejahteraan masyarakat. Jadi, undang-undang Islam yang dapat menyesuaikan dirinya dengan piawai sosial yang berubah-ubah menerusi *Istihsan* berupaya menangani masalah sosio-perundangan moden.

Cabaran Kontemporari Dalam Undang-Undang Jenayah Islam

Undang-undang jenayah Islam dalam masyarakat kontemporari menghadapi pelbagai halangan yang timbul daripada pelaksanaan prinsip konvensional yang tidak fleksibel dalam persekitaran sosial yang berkembang pesat. Salah satu isu utama ialah kurangnya fleksibiliti untuk undang-undang jenayah Islam menyesuaikan diri dengan masalah sosio-

ekonomi yang muncul. Tafsiran tradisional selalunya tidak menangani kesulitan kehidupan moden seperti peningkatan dalam perbandaran (*urbanization*), kemajuan teknologi dan dan dinamik sosial yang berkembang (Patricia, 2009). Ketegaran ini boleh mengakibatkan kesan yang dilihat sebagai tidak adil atau terkeluar daripada nilai moden. Ketidakadilan ini boleh menjejaskan kredibiliti dan keberkesanan undang-undang jenayah Islam dalam masyarakat kontemporari.

Perbezaan dalam pelaksanaan undang-undang jenayah Islam di kalangan negara majoriti Islam merupakan satu lagi halangan besar. Penerapan keadilan yang tidak konsisten disebabkan oleh variasi dalam tafsiran undang-undang dan pengaruh adat tempatan (Lawrence, 1989). Sebagai contoh, sesetengah bidang kuasa mematuhi langkah punitif dengan tegas tanpa mengambil kira pendekatan pemulihan atau pencegahan. Manakala yang lain tidak mempunyai institusi yang berkapsiti untuk melaksanakan program zakat yang komprehensif dan berkesan. Pelaksanaan yang tidak konsisten sebegini boleh membawa kepada akses yang tidak sama rata kepada keadilan dan kebajikan sosial. Ketidaksamaan sebegini boleh memburukkan lagi jurang sosio-ekonomi seterusnya menghalang usaha untuk mewujudkan rangka kerja perundangan yang jitu untuk memberi manfaat kepada masyarakat Islam yang lebih luas.

Tambahan pula, integrasi prinsip keadilan kontemporari seperti hak asasi manusia dan kesetaraan gender ke dalam undang-undang jenayah Islam dilihat menimbulkan cabaran yang kompleks. Walaupun undang-undang Islam pada asasnya komited kepada keadilan, tafsiran dan pelaksanaan prinsip-prinsip ini kadangkala bercanggah dengan piawaian hak asasi manusia kontemporari (Abdulaziz, 2009). Menangani cabaran-cabaran ini memerlukan pendekatan bernuansa yang menghormati prinsip teras perundangan Islam sambil menerima hakikat keperluan untuk pembaharuan dan penyesuaian. Di sinilah titik di mana prinsip *Istihsan* menjadi sangat penting, kerana ia menyediakan cara untuk menyelaraskan nilai-nilai Islam tradisional dengan keperluan masyarakat moden. Menerusi integrasi *Istihsan*, undang-undang jenayah Islam boleh berkembang untuk mengutamakan pemulihan daripada hukuman. Perkembangan ini dapat memastikan layanan yang saksama terhadap semua individu dan undang-undang jenayah Islam bergerak seiring dengan matlamat kemanusiaan Islam.

Peranan Maqasid Syariah Dalam Fiqh Moden

Maqasid Syariah dalam Fiqh Moden dilihat dapat menyediakan rangka kerja asas untuk menjamin bahawa keputusan undang-undang adalah konsisten dengan prinsip keadilan, belas kasihan dan kebajikan awam. Maqasid Syariah ini bertujuan untuk memelihara lima nilai penting iaitu agama (*din*), nyawa (*nafs*), akal (*aql*), keturunan (*nasl*) dan harta (*mal*). Menerusi pengutamaan nilai-nilai ini, Maqasid Syariah menyediakan pendekatan yang fleksibel dan adaptif terhadap perundangan Islam. Kebolehsesuaian ini memastikan bahawa undang-undang yang dikuatkuasakan memenuhi kepentingan individu dan masyarakat (Al-Shatibi, 2003). Dalam konteks dunia moden, Maqasid Syariah membimbing pembangunan dan penggunaan undang-undang yang menangani cabaran kontemporari sambil kekal berpegang kepada ajaran etika dan moral Islam.

Peranan Maqasid Syariah dalam fiqh moden tidak dapat dipisahkan daripada konsep *Istihsan*. Dalam konteks fiqh moden, *Istihsan* membenarkan para fuqaha' untuk mengadaptasi hukum-hukum sedia ada kepada situasi baru dengan mengambil kira masalah umum dan mengelakkan mudarat. Misalnya dalam isu-isu seperti undang-undang jenayah dan kebajikan sosial, *Istihsan* membolehkan pendekatan yang lebih progresif dan berorientasikan pemulihan. Pendekatan ini sesuai dengan prinsip-prinsip Maqasid Syariah yang menekankan keadilan sosial dan kesejahteraan masyarakat (Chamim Tohari et al., 2022). Oleh itu, perbincangan mengenai *Istihsan* dalam fiqh moden adalah penting untuk menunjukkan bagaimana Maqasid Syariah dapat diterjemahkan ke dalam amalan perundangan yang lebih responsif terhadap keperluan masyarakat semasa.

Untuk memasukkan Maqasid Syariah dalam undang-undang semasa, tafsiran undang-undang perlu fleksibel dan mengambil kira semua keadaan. Untuk mengenalpasti

perkara ini, ia melangkaui pembacaan teks secara literal untuk mempertimbangkan tujuan dan faedah asas keputusan undang-undang (Al-Ghazali, 1997). Sebagai contoh, dalam bidang undang-undang jenayah, tumpuan tradisional terhadap hukuman boleh dinilai semula berdasarkan objektif Maqasid Syariah yang menekankan pemeliharaan nyawa, akal dan ketenteraman sosial. Peralihan ini membolehkan pembangunan pelaksanaan keadilan yang cenderung kepada rehabilitasi dan restorasi. Pelaksanaan amalan ini pula bertujuan untuk mencegah jenayah dan mengintegrasikan semula pesalah ke dalam masyarakat dan bukannya sekadar menghukum mereka.

Integrasi zakat ke dalam undang-undang jenayah Islam seperti yang dilihat menerusi kerangka Maqasid Syariah, memaparkan bagaimana matlamat ini boleh dilaksanakan untuk menggalakkan keadilan dan kesejahteraan dalam masyarakat. Menerusi prinsip *Istihisan*, Zakat boleh menangani jurang sosio-ekonomi yang kerap menyumbang kepada tindakan jenayah, sekali gus selaras dengan matlamat memelihara nyawa dan harta benda. Menerusi agihan zakat yang memenuhi keperluan golongan yang paling terdedah dan menjadi langkah pencegahan, undang-undang Islam boleh menggalakkan perpaduan dan kestabilan sosial dengan berkesan (Al-Mawardi, 1996). Pendekatan ini bukan sahaja memenuhi keperluan etika Maqasid Syariah tetapi juga menunjukkan kebolehsesuaian dan kerelevanan perundangan Islam dalam menangani cabaran masyarakat moden. Menerusi perspektif ini, undang-undang jenayah Islam boleh berkembang untuk mengutamakan matlamat kemanusiaan seterusnya mewujudkan sistem perundangan yang lebih adil dan saksama untuk semua.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan metodologi kajian perpustakaan. Metodologi ini memerlukan pemeriksaan menyeluruh terhadap sumber primer dan sekunder dalam bidang perundangan Islam. Sumber-sumber utama merangkumi tulisan-tulisan fiqh klasik, tafsir al-Quran dan tafsiran Hadis yang membentuk asas perbincangan zakat dan *Istihisan*. Sumber sekunder pula merangkumi kesusasteraan akademik semasa, kajian kes dan kajian empirikal yang membicarakan tentang pelaksanaan dan pengaruh konsep ini dalam situasi masa kini. Kajian ini bertujuan untuk menganalisis tulisan-tulisan ini secara teratur seterusnya mendedahkan asas sejarah dan teori zakat dan juga *Istihisan*. Analisis bahan-bahan ini membawa kepada penerokaan potensi integrasi kedua-duanya ke dalam undang-undang jenayah Islam sebagai satu cara untuk menangani kebimbangan masyarakat moden.

Kajian ini memberi tumpuan khusus kepada konsep *Istihisan* dan bagaimana ia boleh digunakan untuk mengadaptasi sistem undang-undang Islam agar lebih responsif terhadap cabaran sosial kontemporari. Menerusi analisis pelbagai kes di mana *Istihisan* telah dilaksanakan sama ada di dalam buku-buku perundangan mahupun perbincangan akademik, kajian ini ingin menunjukkan bagaimana prinsip ini membenarkan fleksibiliti dalam pelaksanaan hukum bagi memastikan keadilan dan kesejahteraan sosial. Pendekatan ini juga membolehkan pengkaji memahami bagaimana *Istihisan* dapat digunakan sebagai mekanisme utama dalam undang-undang Islam untuk menyesuaikan undang-undang sedia ada dengan keperluan masyarakat moden. Pemahaman ini khususnya pada konteks pengagihan zakat yang adil dan efektif. Menerusi fokus terhadap *Istihisan*, kajian ini memperincikan bagaimana prinsip ini berfungsi secara holistik untuk menuju kepada sistem keadilan yang lebih adil, empati dan sesuai dengan realiti semasa.

Selain itu, metodologi kajian ini juga melibatkan semakan menyeluruh terhadap kaedah pelaksanaan zakat yang berbeza dalam pelbagai bidang kuasa Islam dengan penekanan khusus terhadap Malaysia. Kajian ini juga menganalisis contoh kejayaan peruntukan zakat kepada populasi yang terdedah. Populasi terdedah ini termasuk mangsa pengabaian warga tua, penderaan kanak-kanak dan keganasan rumah tangga demi mengenal pasti strategi yang berkesan untuk membantu mereka. Kajian kes ini memberikan bukti empirikal tentang bagaimana zakat, dipandu oleh *Istihisan*, boleh menangani faktor sosio-ekonomi yang mendasari tingkah laku jenayah dan menggalakkan perpaduan sosial. Kemudian, kajian ini juga meneroka cabaran dan peluang dalam memodenkan undang-

undang jenayah Islam seterusnya memberi cadangan untuk menyepadukan zakat dalam rangka kerja undang-undang demi mencapai matlamat kemanusiaan undang-undang Islam. Pendekatan pelbagai aspek sebegini dapat memastikan bahawa penemuan kajian ini adalah berdasarkan teori dan relevan secara praktikal seterusnya membuka jalan kepada kajian empirikal masa depan untuk menilai kesan realiti sebenar daripada integrasi ini.

MENANGANI FAKTOR SOSIO-EKONOMI

Integrasi strategik zakat melalui *Istihsan* ke dalam undang-undang jenayah Islam telah menunjukkan potensi yang besar dalam menangani faktor sosio-ekonomi yang mendasari tingkah laku jenayah. Zakat sebagai satu bentuk pengagihan semula kekayaan bertujuan untuk mengurangkan kemiskinan dan menyokong mereka yang memerlukan. Menerusi sasaran yang ingin ditangani iaitu pada akar sosio-ekonomi jenayah, zakat membantu mengurangkan faktor yang membawa individu ke arah jenayah (Saeed Awadh et al., 2020). Strategi pencegahan ini sejajar dengan objektif Maqasid Syariah yang mengutamakan pemeliharaan nyawa dan harta benda. Strategi ini juga memastikan mereka yang terdedah menerima sokongan yang diperlukan untuk menjalani kehidupan yang stabil dan produktif.

Contoh daripada al-Quran yang menekankan kepentingan menangani faktor sosio-ekonomi melalui zakat terdapat dalam Surah Al-Tawbah ayat 60 yang menggariskan kategori individu yang layak menerima zakat: "*Sesungguhnya sedekah-sedekah (zakat) itu hanyalah untuk orang-orang fakir, dan orang-orang miskin, dan amil-amil yang mengurusnya, dan orang-orang muallaf yang dijinakkan hatinya, dan untuk hamba-hamba yang hendak memerdekakan dirinya, dan orang-orang yang berhutang, dan untuk (dibelanjakan pada) jalan Allah, dan orang-orang musafir (yang keputusan) dalam perjalanan. (Ketetapan hukum yang demikian itu ialah) sebagai satu ketetapan (yang datangnya) dari Allah. Dan (ingatlah) Allah Maha Mengetahui, lagi Maha Bijaksana.*" (al-Quran. Al-Tawbah: 60).

Ayat ini mengetengahkan pelbagai kumpulan sosial yang disasarkan oleh zakat. Ayat ini mencerminkan pendekatan menyeluruh untuk mengurangkan kemiskinan dan menangani punca isu sosio-ekonomi. Penekanan daripada ayat ini sebagai contoh membantu mereka yang berhutang secara langsung demi menangani krisis ketidakstabilan kewangan yang boleh menjadi faktor dalam tingkah laku jenayah. Ayat ini juga menunjukkan pelbagai aspek peranan zakat dalam mempromosikan keadilan dan kestabilan sosial dengan menyediakan bantuan bagi mereka yang memerlukan dan memastikan pengagihan kekayaan yang saksama (al-Qurtubi, 1996). Tafsiran ini dilihat selaras dengan prinsip *Istihsan* yang memperjuangkan kelonggaran dan kebajikan awam dalam ketetapan undang-undang. Tafsiran ini juga mengukuhkan lagi kerelevanan zakat dalam menangani faktor sosio-ekonomi yang menyumbang kepada jenayah.

Contoh integrasi ini boleh dilihat di Malaysia di mana Majlis Agama Islam Johor telah menggunakan zakat secara berkesan untuk menyokong mangsa pengabaian dalam kalangan warga emas, mangsa penderaan kanak-kanak dan mangsa keganasan rumah tangga (Mohd Rilizam, 2018). Golongan ini yang dikategorikan di bawah asnaf *riqab* (mereka yang terikat atau menghadapi masalah sosial yang teruk), menerima bantuan kewangan dan sokongan sosial melalui zakat. Pendekatan ini bukan sahaja menangani keperluan mereka dengan segera, tetapi juga menyediakan diri mereka dengan sumber untuk mengatasi cabaran mereka dan pada masa yang sama masuk semula ke dalam masyarakat. Fleksibiliti *Istihsan* membolehkan perluasan kriteria kelayakan zakat untuk memasukkan isu sosial kontemporari sebegini. Fleksibiliti ini menunjukkan bagaimana prinsip Islam tradisional boleh disesuaikan dengan konteks moden.

Inisiatif sebegini dilihat mempunyai impak yang signifikan kerana ia menyumbang kepada sistem keadilan yang lebih adil dan belas kasihan. Menerusi fokus kepada pemulihan dan sokongan dan bukannya langkah menghukum semata-mata, integrasi zakat ke dalam undang-undang jenayah Islam dilihat mampu memupuk pendekatan yang lebih berperikemanusiaan terhadap keadilan (Aishah Mohd, 2024). Peralihan fokus ini juga membantu memecahkan kitaran jenayah dan kemiskinan seterusnya menggalakkan

kestabilan sosial dan perpaduan jangka panjang. Dapatan kajian ini juga menyerlahkan potensi zakat yang belum diterokai dalam perspektif pencegahan jenayah dan menyeru pendekatan baharu untuk mengaplikasikannya dalam rangka kerja undang-undang. Pendekatan baharu ini menyokong dasar dalam undang-undang Islam yang mengutamakan kebijakan sosial dan pemulihan berbanding hukuman.

PENGLIBATAN SIVIK DAN PERPADUAN SOSIAL YANG DIPERTINGKATKAN

Masyarakat yang melaksanakan program zakat berpandukan prinsip *Istihsan* mempamerkan tahap penglibatan sivik dan perpaduan sosial yang lebih tinggi. Inisiatif zakat yang disesuaikan untuk menangani keperluan komuniti tertentu dapat memupuk rasa tanggungjawab dan solidariti dalam kalangan ahli masyarakat (Sana Akhter et al., 2023). Zakat menggalakkan keterangkuman dan perpaduan bersama dengan membantu golongan yang kurang bernasib baik daripada sudut sosioekonomi. Bantuan daripada zakat dapat merapatkan jurang antara pelbagai lapisan sosial. Jadi, peningkatan perpaduan sosial adalah penting untuk membina komuniti yang berdaya tahan dan stabil demi mengurangkan risiko berlakunya ketidakstabilan sosial dan jenayah.

Kepentingan zakat dalam memupuk penglibatan sivik dan perpaduan sosial ditekankan dalam Hadis Nabi Muhammad SAW yang menyatakan:

{مثل المؤمنین فی توادهم وتراحمهم وتعاطفهم، مثل الجسد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى}

Maksudnya, "Orang-orang mukmin dalam kasih sayang, belas kasihan dan simpati sesama mereka adalah seperti satu jasad. Apabila salah satu anggota menderita, seluruh badan akan menyahutnya dengan terjaga dan demam" (Hadis. al-Bukhari. 6011; Muslim. 2586).

Hadis ini menggariskan hubungan masyarakat Islam dan kepentingan menyokong antara satu sama lain khususnya melalui amal kebajikan seperti zakat. Konsep ini dihuraikan bahawa zakat memupuk rasa perpaduan dan tanggungjawab kolektif dalam kalangan umat Islam kerana ia menangani keperluan golongan kurang berkemampuan dan mengurangkan ketidaksamaan sosial (Al-Nawawi, 1994). Menerusi jurang yang dirapatkan antara pelbagai lapisan sosial, zakat membantu membina masyarakat yang berdaya tahan dan stabil seterusnya mengurangkan risiko ketidakstabilan sosial dan jenayah. Prinsip *Istihsan* dilihat membenarkan program zakat disesuaikan dengan keperluan khusus masyarakat. Penyesuaian ini akan meningkatkan keberkesanan program zakat dalam menggalakkan perpaduan sosial dan penglibatan sivik.

Data empirikal dari beberapa negeri di Malaysia menunjukkan bagaimana zakat meningkatkan kesejahteraan masyarakat (Imron Mawardi et al., 2023). Wang zakat telah digunakan di pelbagai negeri untuk membiayai pelbagai perkhidmatan sosial seperti penjagaan kesihatan, pendidikan dan latihan pekerjaan. Inisiatif sebegini bukan sahaja memberikan bantuan segera kepada mereka yang memerlukan, tetapi ia juga membekalkan orang ramai dengan sumber yang mereka perlukan untuk meningkatkan kedudukan sosioekonomi mereka. Oleh itu, prinsip *Istihsan* membuka jalan bagi peruntukan dana zakat yang fleksibel demi menangani keperluan masyarakat yang paling mendesak. Kebolehsesuaian ini memastikan sumber yang ada digunakan dengan berkesan dan cekap.

Tambahan pula, program-program zakat sebegini telah membawa kepada peningkatan ketara dalam penglibatan sivik berdasarkan kepada peningkatan bilangan sukarelawan dan penglibatan masyarakat dalam komuniti yang disokong zakat. Apabila ahli masyarakat melihat manfaat nyata program zakat, mereka lebih cenderung untuk menyumbangkan masa dan sumber mereka untuk menyokong inisiatif ini (Aimatul, 2019). Usaha kolektif ini mengukuhkan ikatan komuniti dan memupuk budaya tolong-menolong dan kerjasama dalam masyarakat (Mohd Shuzaini, 2024). Jadi, dapatan ini menggariskan peranan zakat dalam membina komuniti yang lebih kukuh dan jitu. Oleh itu, dapatan ini

menonjolkan potensi zakat untuk meningkatkan kestabilan sosial dan mengurangi jenayah melalui penglibatan masyarakat yang proaktif.

KEBOLEHSESUAIAN DAN STRATEGI PERUNDANGAN PROGRESIF

Integrasi zakat melalui *Istihsan* ke dalam undang-undang jenayah Islam mempamerkan tahap kebolehsesuaian dan responsif yang tinggi terhadap cabaran sosial kontemporari (Azila, 2008). Sistem perundangan tradisional sering bergelut untuk menangani kerumitan kehidupan moden. Tetapi, fleksibiliti *Istihsan* dilihat membenarkan pendekatan perundangan yang lebih progresif. Menerusi pengutamaan pemulihan daripada hukuman, pendekatan sebegini selaras dengan matlamat kemanusiaan undang-undang Islam seterusnya memastikan keadilan yang dilaksanakan berkesan dan penuh belas kasihan.

Satu contoh tentang fleksibiliti ini terbukti dalam sistem Hisbah yang digunakan di Malaysia. Konsep Hisbah yang pada asalnya tertumpu kepada mempromosi tingkah laku mulia dan menghalang tindakan maksiat, kini telah diubah suai untuk lebih fokus kepada pendekatan pencegahan dan pemulihan (Alias Azhar et al., 2020). Pengubahsuaian ini selaras dengan prinsip *Istihsan* yang membolehkan fleksibiliti dalam aplikasi undang-undang Islam untuk memenuhi kepentingan awam dan menyesuaikan dirinya dengan keperluan kontemporari. Menerusi integrasi *Istihsan*, sistem Hisbah lebih tertumpu kepada keadilan restoratif (*restorative justice*) yang menekankan pemulihan dan integrasi semula berbanding pembalasan (*retribution*). Pendekatan ini memastikan bahawa pelaksanaan undang-undang disesuaikan untuk mencegah tingkah laku jenayah dan menyokong pemulihan individu seterusnya mempromosikan kebajikan sosial. Melalui inetgrasi zakat ke dalam rangka kerja sedemikian, undang-undang jenayah Islam boleh memberikan bantuan dan sokongan yang diperlukan untuk membantu individu mengatasi masalah mereka dan mencegah tingkah laku jenayah berlaku pada masa hadapan. Pendekatan komprehensif ini menonjolkan sifat dinamik *Istihsan* dalam meningkatkan keberkesanan undang-undang jenayah Islam dalam konteks moden.

Contoh fleksibiliti ini terbukti dalam sistem Hisbah yang digunakan di Malaysia. Konsep Hisbah yang asalnya berfungsi untuk mempromosikan kebaikan dan mencegah kemungkaran kini telah diperluas merangkumi pendekatan yang lebih berfokus kepada pencegahan dan pemulihan (Alias Azhar et al., 2020). Pengubahsuaian ini selaras dengan prinsip *Istihsan*, atau keutamaan perundangan, yang membolehkan fleksibiliti dalam menggunakan undang-undang Islam untuk memenuhi kepentingan awam dan menyesuaikan diri dengan keperluan kontemporari. Dengan mengintegrasikan *Istihsan*, sistem Hisbah mengutamakan keadilan restoratif yang menekankan pemulihan dan integrasi semula berbanding pembalasan. Pendekatan ini memastikan bahawa campur tangan undang-undang disesuaikan untuk mencegah tingkah laku jenayah dan menyokong pemulihan individu, dengan itu mempromosikan kebajikan sosial. Melalui penyepaduan zakat ke dalam rangka kerja sedemikian, undang-undang jenayah Islam boleh memberikan bantuan dan sokongan yang diperlukan, membantu individu mengatasi masalah mereka dan mencegah tingkah laku jenayah masa hadapan. Pendekatan komprehensif ini menonjolkan sifat dinamik dan adaptif *Istihsan* dalam meningkatkan keberkesanan undang-undang jenayah Islam dalam konteks moden.

Contoh penerapan zakat melalui *Istihsan* dalam aspek jenayah dapat dilihat dalam pemulihan bekas pesalah (*former offenders*) dan remaja berisiko (*at-risk youth*). Menerusi dana zakat, masyarakat boleh mewujudkan program dengan tujuan menyediakan latihan vokasional, pendidikan dan kaunseling psikologi bagi individu yang pernah terlibat dalam kegiatan jenayah. Pendekatan ini bukan sahaja membantu mereka untuk integrasi semula ke dalam masyarakat tetapi juga menangani punca utama tingkah laku jenayah seperti kemiskinan dan kekurangan peluang pekerjaan. Sebagai contoh, wujud negara yang menggunakan instrumen kewangannya untuk menubuhkan pusat yang menawarkan pembangunan kemahiran dan bantuan pekerjaan kepada bekas banduan. Inisiatif ini membantu bekas banduan membina semula kehidupan mereka dan mengurangkan kadar residivisme (Lise & Charles, 2004). Jadi, apabila aplikasi praktikal *Istihsan* dikaitkan dengan

situasi sebegini, fleksibiliti *Istihsan* dapat memastikan dana zakat digunakan dengan cara yang memaksimumkan kepentingan awam dan kebajikan sosial. Aplikasi ini juga mengubah langkah mengenakan hukuman kepada langkah memberi peluang untuk pembangunan diri dan masyarakat. Apabila pemulihan diutamakan berbanding hukuman, langkah ini merangkumi prinsip keadilan pemulihan dan mempamerkan kebolehsesuaian undang-undang jenayah Islam dalam menangani cabaran sosial kontemporari menerusi aplikasi zakat yang dinamik.

Oleh itu, dapatan kajian ini menunjukkan bahawa strategi penyelesaian perundangan progresif bukan sahaja memenuhi matlamat kemanusiaan undang-undang Islam tetapi juga meningkatkan kecekapan keseluruhan sistem keadilan. Menerusi punca jenayah yang ditangani dan penyediaan sokongan untuk pemulihan, strategi ini membantu mengurangkan residivisme dan menggalakkan kestabilan sosial jangka panjang (Mohd Alif et al., 2021). Fleksibiliti yang ditawarkan oleh *Istihsan* memastikan undang-undang jenayah Islam kekal relevan dan responsif terhadap perubahan keadaan sosial. Undang-undang jenayah Islam yang responsif berkuasa untuk menjadi instrumen yang mempromosikan keadilan dan kesaksamaan dalam masyarakat kontemporari. Jadi, pemerhatian ini menyokong penerapan *Istihsan* yang lebih luas dalam pembaharuan undang-undang. Integrasi *Istihsan* ke dalam undang-undang jenayah Islam akan menonjolkan potensi *Istihsan* untuk mewujudkan sistem perundangan yang lebih adil dan penuh belas kasihan.

PERBINCANGAN

Dapatan kajian ini menggariskan potensi transformatif untuk mengintegrasikan zakat ke dalam undang-undang jenayah Islam menerusi prinsip *Istihsan*. Integrasi ini bukan sahaja menangani kebimbangan sosio-ekonomi semasa, tetapi juga menyokong pendekatan yang lebih belas kasihan dan pemulihan untuk mencapai keadilan. Menerusi manfaat fleksibiliti *Istihsan*, sistem perundangan Islam boleh menyesuaikan dirinya dengan isu-isu kontemporari dengan cara yang selaras dengan Maqasid Syariah. Pendekatan dinamik sebegini memastikan aplikasi zakat yang dilaksanakan adalah relevan secara kontekstual dan berkesan dalam menangani punca kelakuan jenayah.

Keberkesanan usaha zakat di Malaysia iaitu program ditujukan kepada penduduk terpinggir seperti mangsa pengabaian dalam kalangan warga emas dan keganasan rumah tangga, mempamerkan kelebihan yang ada pada integrasi ini. Usaha ini mempamerkan penggunaan zakat sebagai pendekatan proaktif untuk menangani pembolehubah sosio-ekonomi yang menyumbang kepada kegiatan jenayah. Zakat menerusi penyediaan bantuan kewangan dan sosial dilihat membantu dalam mengurangkan keadaan yang boleh menyumbang kepada tingkah laku jenayah dalam kalangan individu yang terdedah. Pelaksanaan strategi proaktif ini bukan sahaja mengurangkan kadar jenayah tetapi juga menggalakkan sistem keadilan yang lebih belas kasihan dan adil.

Kemudian, program zakat yang ditadbir oleh prinsip *Istihsan* memainkan peranan penting dalam menggalakkan penglibatan sivik dan perpaduan sosial yang lebih baik. *Istihsan* membolehkan fleksibiliti dan membolehkan program zakat menyesuaikan dirinya dengan keperluan khusus masyarakat dengan berkesan. Kebolehsesuaian ini memastikan pengagihan zakat adalah adil, menangani jurang sosio-ekonomi dan memupuk rasa tanggungjawab kolektif. Penglibatan individu dalam program zakat ini memupuk hubungan sosial yang lebih baik dan rasa tanggungjawab kolektif dalam masyarakat. Tambahan pula, perpaduan sosial adalah penting untuk mewujudkan masyarakat yang berdaya tahan seterusnya dapat mengelakkan jenayah dan pergolakan sosial. Peningkatan kesukarelawanan dan penyertaan ahli komuniti yang diperhatikan dalam komuniti yang disokong zakat di Malaysia menggambarkan impak positif program ini. Apabila ahli masyarakat melihat manfaat zakat secara langsung, mereka lebih cenderung untuk menyokong dan terlibat dalam inisiatif sedemikian. Penglibatan mereka ini dapat mengukuhkan hubungan sosial dan menggalakkan kestabilan dalam masyarakat. Justeru, prinsip *Istihsan* secara langsung meningkatkan keberkesanan program zakat dengan memastikan ia lebih responsif kepada keperluan masyarakat yang semakin berkembang.

Akhirnya, program zakat ini menyumbang kepada masyarakat yang lebih bersatu padu dan stabil.

Dapatan kajian ini juga menekankan keperluan untuk pendekatan yang diperbaharui untuk mengintegrasikan zakat dalam rangka kerja undang-undang. Aplikasi zakat tradisional sering menumpukan pada pemberian amal yang segera tanpa mengambil kira kesan jangka panjangnya terhadap keadilan sosial dan pencegahan jenayah. Menerusi penyelarasan agihan zakat dengan objektif Maqasid Syariah, sistem perundangan Islam dapat memastikan zakat berfungsi sebagai instrumen yang ampuh untuk mempromosikan kebajikan dan ekuiti sosial. Pendekatan ini memerlukan pemahaman yang lebih mendalam tentang faktor sosio-ekonomi yang menyumbang kepada jenayah dan komitmen untuk menangani isu-isu ini melalui program zakat yang komprehensif.

Kajian masa depan boleh difokuskan kepada kajian empirikal untuk menilai kesan praktikal integrasi ini dan mengkaji keupayaannya untuk dilaksanakan secara besar-besaran merentas konteks sosiobudaya yang berbeza. Walaupun dapatan dari Malaysia memberikan pandangan yang berharga namun penting juga untuk dikaji bagaimana prinsip ini boleh digunakan dalam bidang kuasa Islam yang lain. Kajian perbandingan dapat mengenal pasti amalan terbaik dan potensi cabaran mendatang dalam melaksanakan program zakat berpandukan *Istihsan*. Di samping itu, kajian lanjutan boleh dilakukan untuk meneroka peranan zakat dalam menangani isu sosial kontemporari yang lain seperti pengangguran, pendidikan dan penjagaan kesihatan. Menerusi inovasi dan adaptasi perundangan Islam yang berterusan, para ulama dan pengamal undang-undang dapat menjamin kelangsungan dan keberkesanan undang-undang Islam dalam memajukan keadilan dan kesejahteraan sosial pada era kontemporari.

KESIMPULAN

Kajian ini telah mempamerkan potensi besar untuk memasukkan zakat ke dalam undang-undang jenayah Islam menggunakan prinsip *Istihsan*. Zakat boleh berfungsi sebagai instrumen pencegahan yang berkesan dengan menangani pembolehubah sosio-ekonomi yang menyumbang kepada tingkah laku jenayah. Elemen pencegahan ini dapat mewujudkan sistem keadilan yang lebih berperikemanusiaan dan adil. *Istihsan* membuka ruang untuk menerapkan undang-undang Islam dengan cara yang sensitif kepada konteks semasa. Sensitiviti ini memastikan keputusan undang-undang yang diputuskan sejajar dengan keperluan masyarakat kontemporari dan Maqasid Syariah. Contoh-contoh di Malaysia yang mana zakat telah berjaya digunakan untuk menyokong kumpulan yang terdedah dan meningkatkan perpaduan sosial dilihat memaparkan manfaat praktikal integrasi ini.

Dapatan kajian ini juga menekankan keperluan untuk menerima pendekatan dinamik terhadap undang-undang Islam yang lebih fokus kepada pemulihan berbanding hukuman. Masyarakat yang melaksanakan program zakat berdasarkan prinsip *Istihsan* menampilkan peningkatan penyertaan sivik dan perpaduan sosial seterusnya meningkatkan kestabilan sosial itu sendiri. Kebolehsesuaian sistem undang-undang jenayah Islam yang menggabungkan zakat melalui *Istihsan* mencerminkan trend yang lebih luas ke arah keadilan pemulihan. Keadilan pemulihan ini pula mempamerkan matlamat kemanusiaan dalam undang-undang Islam. Pendekatan sebegini bukan sahaja mengurangkan kadar jenayah tetapi juga memupuk kestabilan sosial jangka panjang dan daya tahan masyarakat.

Melangkah ke hadapan, kajian untuk meneroka dan melaksanakan prinsip-prinsip ini merentasi bidang kuasa Islam yang berbeza adalah penting. Kajian lanjutan harus memberi tumpuan kepada kajian empirikal untuk menilai kesan dan skala program zakat berpandukan *Istihsan* dalam konteks sosiobudaya yang pelbagai. Menerusi inovasi dan penyesuaian perundangan Islam yang berterusan, ulama dan pengamal undang-undang boleh memastikan undang-undang Islam kekal relevan dan berkesan dalam mempromosikan keadilan, kebajikan sosial dan kesejahteraan masyarakat moden. Kajian ini menyokong komitmen untuk mengintegrasikan zakat dalam rangka kerja undang-

undang seterusnya menonjolkan potensinya untuk mencapai matlamat kemanusiaan undang-undang Islam dan menyumbang kepada masyarakat yang lebih adil dan saksama.

PENGHARGAAN

Kajian ini telah ditaja oleh Universiti Malaya dibawah *University Grant* yang bertajuk "*The Incorporation Of Environmental Ethics Into Islamic Philanthropy: A Study On Green Zakat*" dengan No. Projek: UMG020L-2024.

RUJUKAN

Buku

- Abdulaziz, S. (2009). *Islam and the challenge of human rights*. Oxford University Press.
- Aimatul, Y. (2019). *Productive zakat and social justice*. In *Social Justice and Islamic Economics*. Routledge, 149-167.
- al-Ghazali, A. H. M. (1997) *Al-Mustasfa min 'Ilm al-Usul*. Bayrut: Dar Ihya` al-Turath al-'Arabi.
- al-Mawardi, A. H. A. (1996) *Al-Ahkam As-Sulthaniyyah wal Wilayat Al-Diniyyah*. Bayrut: Darl Al-Fikr.
- al-Nawawi, H. M. W. D. S., 'Imad 'A., & 'Isham, S. (1994). *Terjemah Syarah Shahiih Muslim*. Jakarta Selatan: Mustaqiim Penerbit Buku Islami. 1423 H, Jil 1.
- al-Qurtubi, A. A. A. (1996) *al-Jami'u al-Ahkam al-Quran*. Bayrut: Dar al-Kutub al-Ilmiah.
- al-Shatibi, A. I. (2003). *Al-muwafaqat fi usul al-Shariah*. Bayrut: Dar qutub al-ilmiiyyah.
- Lawrence, R. (1989). *The anthropology of justice: Law as culture in Islamic society*. Cambridge University Press.
- Lise, M. & Charles, R. (2004). *Current strategies for reducing recidivism*. Chicago, IL: Center for Impact Research.

Jurnal

- Ahmad Hidayat, B. & Mohd Hafiz, J. (2011). Juristic Preference or Istihsan in the Judgment of Shariah Court in Malaysia. *Dhaka Univ. Stud. Part F*, 22, 1.
- Aishah, M. N., Zuraini, A. H. & Lokman, E. R. (2024). Human Trafficking from the Islamic Perspective. *International Journal of Religion*, 5(7), 501-514.
- Alias, A., Muhammad Hafiz, B., Fidlizan, M. & Siti Zamarina, M. Z. (2020). Shari'ah Criminal Law Enforcement in Hisbah Framework: Practice In Malaysia. *Intellectual Discourse*, 28(1), 149-170.
- Azila, A. S., Ahmad Basri, I. & Alias, A. (2008). The Contribution of Fiqh Al-Jinayat (Islamic Criminal Law) In the Planning Of a Safe City. *Planning Malaysia*, No. 6, 19-38.
- Bin-Nashwan, S.A., Abdul-Jabbar, H., Aziz, S.A. and Viswanathan, K.K. (2020). A socio-economic model of Zakah compliance. *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 40 No. 3/4, 304-320. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-11-2019-0240>
- Chamim, T., Hudzaifah, F. & Isma, S. (2022). The Ijtihad Construction Of Islamic Law Based On The Maqâshid Al-Syarî'Ah Approach In The Indonesian Context. *Prophetic Law Review*, 4(2), 195-221.
- Diky, F. M. & Abdul, R. (2021). Istihsan As A Finding Method Of Progressive Islamic Law In The Industrial Revolution Era 4.0. *El-Mashlahah*, 11(2), 127-145.
- Hairunnizam, W. (2009). Pengagihan zakat oleh institusi zakat di Malaysia: Mengapa masyarakat Islam tidak berpuas hati? *Jurnal Syariah*, 17(1), 89-112.
- Hendun, A. R. S., Adzidah, Y., Suraiya, O., Abidah, A. G., Norfadhilah, M. A., Farah, S. M., Dina, I. S., Syahirah, A. S., Arif Fahmi, M. Y. & Normala, B. (2017). Dinamika Undang-undang Tanah Adat di Negeri Sembilan: Kajian Perkembangan dan Isu Undang-undang. *Malaysian Journal of Syariah and Law*, 5(1), 1-12.
- Hernawati, N. & Suraya, S. (2018). Kajian Futuristik Dan Hubungannya Dengan Pembangunan Peradaban Islam Di Malaysia. *e-BANGI Journal*, 13(2), 89-105.

- Imron, M., Tika, W., Muhammad Ubaidillah, A. & Fifi, H. (2023). Analyzing the impact of productive zakat on the welfare of zakat recipients. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 14(1), 118-140.
- Khaled, A. (2022). Exploring Sharia Law in Islamic Jurisprudence. *Social Science Chronicle*, 1, 1-20.
- Kuran, T. (2018). Islam and economic performance: Historical and contemporary links. *Journal of Economic Literature*, 56(4), 1292-1359.
- Mohamed, M., & Mohd Shafiai, M. (2021). Peranan Pentadbiran Zakat, Infaq, Sedekah dan Wakaf Dalam Sekuriti Makanan Di Kalangan Golongan Rentan ketika Krisis. *Jurnal Dunia Pengurusan*, 3(4), 37-55. Retrieved from <https://myjms.mohe.gov.my/index.php/jdpg/article/view/16640>
- Mohd Alif, J., Siti Hajar, A. B. A., Noralina, O. & Norruzeyati, C. M. N. (2021). Memahami Residivisme: Tinjauan Asas Teori-Teori Utama Tingkah Laku Jenayah. *The Malaysian Journal of Social Administration*, 15, 44-66.
- Mohd Hafiz, J. & Ahmad Hidayat, B. (2013). Syariah courts in Malaysia and the development of Islamic jurisprudence: The study of istihsan. *International Journal of Nusantara Islam*, 1(1), 1-12.
- Mohd Hafiz, J., Mohd Norhusairi, M. H. & Mohd Anuar, R. (2014). Pemakaian instrumen istihsan dengan 'urf (*al-istihsan bi al-'urf*) dalam amalan pembahagian harta sepencarian di Malaysia = The application of the instrument of *al-istihsan bi al-'urf* in harta sepencarian practice in Malaysia. *Ulūm Islāmiyyah Journal*, 14, (1-40) <https://doi.org/10.12816/0012615>
- Mohd Rilizam, R., Hussin, S. & Miftachul, H. (2018). Distribution management of zakat fund: Recommended proposal for asnaf riqab in Malaysia. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 9(3), 56-64.
- Muhammad Asni, M. F. al-H., & Sulong, J. (2018). Penyeragaman Fatwa Berhubung Isu-Isu Wakaf di Malaysia: Satu Sorotan Awal: Standardisation of Fatwa Regarding Waqf Issues in Malaysia: A Literature Review. *Journal of Fatwa Management and Research*, 9(1), 110-128. <https://doi.org/10.33102/jfatwa.vol9no1.42>
- Patricia, M. G. (2009). Linking social change and developmental change: shifting pathways of human development. *Developmental psychology*, 45(2), 401.
- Rais, S. (2023). Pembaharuan Hukum Islam Indonesia. *Eksekusi: Journal Of Law*, 5(1), 1-24.
- Sana, A., Fatima, M. & Anoosha, I. (2023). Exploring Restorative Justice: An Alternate Dispute Resolution Mechanism in Islamic Law and Customary Law. *Journal of Law & Social Studies (JLSS)*, 5(4), 625-636.
- Soib, M. S., & Sulong, J. . (2024). A Comparative Study Of The Practice Of Zakat Distribution To Asnaf Fi Sabilillah In Selected States In Malaysia : Kajian Perbandingan Amalan Agihan Zakat Kepada Asnaf Fi Sabilillah Di Negeri-Negeri Terpilih Di Malaysia. *Al-Qanatir: International Journal of Islamic Studies*, 33(2), 1-14. Retrieved from <https://al-qanatir.com/aq/article/view/646>

Penafian

Pandangan yang dinyatakan dalam artikel ini adalah pandangan penulis. Al-Qanatir: International Journal of Islamic Studies tidak akan bertanggungjawab atas apa-apa kerugian, kerosakan atau lain-lain liabiliti yang disebabkan oleh / timbul daripada penggunaan kandungan artikel ini.